

Kuća Duboković, ranije Anđelinović, u Jelsi, sredina 19. st.
The Duboković house, former Anđelinović, in Jelsa, mid-19th century

Ambroz Tudor

Uprava za zaštitu kulturne baštine Ministarstva kulture
Konzervatorski odjel, Split

Inventar ladanjskih kuća Anđelinovića na Hvaru 1777. godine

Izvorni znanstveni rad – Original scientific paper

predan 20. 10. 1998.

Poslije smrti vlastelina Jakova Anđelinovića, četvorica njegovih sinova: Petar, Bernard, Ivan Pavao i Gazar, u okviru ostavinske rasprave dijele i pokretnine kuća u Stinivi, Črvnju i dio pokretnina kuće u Jelsi.¹ Inventar pokretnina, »...*Effetti, Robbe e Carti*,...«, kako dokument precizira, sastavio je javni bilježnik Marin Žuvetić 4. listopada 1777. godine, sa svjedocima Vickom Botterijem i Šimunom Barozzijem.

Adi 4. 8 bre 1777.

Conferitomi io Marin Zuviteo N^o. P^o. nella Valle Stiniva, e nella Valle Zaruagn di Spiaggia e nel luogo di Gelsa sú le ricerche delli N. SS^{ri} Pietro, Bernardo, Zan Paolo, e Gazarro Angelini figli ed eredi con beneficio di leggi et Inventario del q.^m Nob. Sr Giacomo Angelini loro Padre per inventariare gli Effetti, Robbe e Carti, che si attrovano nelle Case in dette Valli forono ritrovate le seguenti cose, Cioè²

Premda su poznati mnogi inventari hvarskih kuća od 16. do 19. stoljeća, posebice zahvaljujući radovima N. Bezić-Božanić, ovo je rijedak inventar jednog ladanjsko-gospodarskog sklopa i jedne gospodarske kuće.³ Inventar salona i sobe u Jelsi barem je dio opreme velikog sklopa Anđelinovića na Maloj bandi u Jelsi, ranije Barozzi, a od sredine 19. stoljeća Duboković-Nadalini.⁴

Anđelinovići su vlastelinska obitelj koja potječe od Zečića-Leporinija.⁵ Utemeljitelj obitelji je Anđelin Matijev Zečić, koji se prvi put spominje 1452. godine kao vlasnik zemlje kod Dola na istočnom dijelu otoka Hvara.⁶ Godine 1472. Anđelinovići nasljednici spominju se kao »*baštinici pokojnog ser Anđelina Matijeva Zečića*«. ⁷ Njihov grb, prostrijeljeni zec u desnom profilu, gotičkih stilskih obilježja, uzidan je na kući nedaleko od tzv. palače Hektorović u Hvaru, dok je isti grb u baroknoj kartuši bio uzidan na kuli ladanjsko-gospodarskog sklopa u Zastrazišću do njenog rušenja kasnih četrdesetih godina ovog stoljeća.⁸

Kodeksi Bartučevića i Ivanića s popisom njihovih imanja od sredine 16. do početka 17. stoljeća spominju Anđelinoviće kao vlasnike zemlje u najplodnijim dijelovima hvarske komune: hvarskim Njivama, Starigradskom i Jelšanskom polju te na poljima otoka Visa.⁹ U prvom, potpuno sačuvanom popisu stanovnika i kućanstava otoka Hvara iz 1678. godine, nalaze se u gradu Hvaru podijeljeni u dva kućanstva, Gabrijela sa 6 i Jelene sa 4 člana, dok se u ostalim naseljima otoka ne spominju.¹⁰ Anđelinovići su rijetka vlastelinska obitelj hvarske komune koja je uspjela zaokružiti veći dio svojeg veleposjeda na jednome mjestu, oko Zastrazišća na zapadnom dijelu Plama.¹¹ Osnovica toga veleposjeda su svakako imanja Leporinija, koja su brojna na tome dijelu otoka Hvara već u 15. stoljeću, a dio kojih baštine Anđelinovići kao njihov odvjetak.¹² Potvrda tome je i proces koji su Anđelinovići vodili s hvarskim Kaptolom od 1688. do 1721. godine oko diobe nasljedstva Leporini.¹³ Prvo poznato imanje utemeljitelja obitelji je u Dolu, nedaleko od Zastrazišća, a na istoj lokaciji zabilježena je dioba zemlje između Kaptola i Anđelinovića.¹⁴ Gazar Anđelinović značajno povećava veleposjed početkom 17. stoljeća, kupnjama privatne zemlje kao i uzimanjem u investituru velikih dijelova komunalne zemlje.¹⁵ Godine 1624. Gazar gradi utvrđeni sklop u dijelu Zastrazišća zvanom Podstranje, a koji sam u oporuci iz 1645.

Sažetak

Autor donosi inventar predmeta ladanjsko-gospodarskog sklopa u uvali Stiniva, gospodarske kuće u uvali Črvanj te sobe i sale kuće u Jelsi. Kuće su vlasništvo vlastele Anđelinovića, a inventar je dio ostavinske diobe četvorice braće Anđelinovića poslije smrti njihova oca, Jakova Anđelinovića, 1777. godine. Inventar predmeta, kao i unutrašnja podjela prostora sklopa u Stinivi, značajno su svjedočanstvo ladanjskog življenja, kao i gospodarske organizacije vlastelinskog imanja na otoku Hvaru u drugoj polovici 18. stoljeća.

Kuće Anđelinovića na Hvaru u 18. st.
The Andelinović family houses on the island of Hvar in the 18th century

godine opisuje kao »kuću, dvor, gustirnu i vrt«. ¹⁶ Na kuli je pored spomenutoga grba ostavio zanimljiv natpis na hrvatskom:

KO/y?/E YM DIDICHIE STAVI
AN/g?/ELINOVICHIE OSTAVI. MDCXXIII¹⁷

Anđelinovići su spomenuti veleposjed zaokružili 1755. godine kupnjom na javnoj dražbi imanja Haračića, odvjetka bogate pučke obitelji Tarbuškovića. ¹⁸ Haračići su također na području zapadnih Plama imali značajan veleposjed. Sredinom 18. stoljeća sele u Mali Lošinj, a kupnjom njihovih imanja Anđelinovići postaju gotovo u cijelosti vlasnici spomenutog dijela otoka Hvara. ¹⁹

Funkcioniranje spomenutog veleposjeda počivalo je na cijelom lancu ladanjsko-gospodarskih sklopova i gospodarskih kuća u maritimno povoljnim uvalama te utvrđenim sklopom unutar sela Zastrazišće, koji je putom bio povezan s uvalom Dubac. Sigurnost toga puta branila je dvokatna kula smještena uz samu prometnicu na prijevoju između sela i uvale. Središte veleposjeda bio je veliki ladanjsko-gospodarski sklop na Maloj bandi u Jelsi. Smještaj u uvalama uvjetovalo je znatno lakše transportiranje dobara pomorskim nego kopnenim putem. Anđelinovići su, kako ovaj inventar pokazuje, imali u Jelsi jednu *tartanelu*, malu tartanu, trgovački brod koji je veličinom odgovarao potrebama pristajanja u uvalama. ²⁰

Od 1624. godine, kada Gazar Anđelinović gradi utvrđeni ladanjsko-gospodarski sklop u Zastrazišću, do 1793. godine, kada Ivan i Pavao Anđelinović dobivaju od komune graciju od 10 x 4 mletačkih koraka za gradnju gospodarske kuće u uvali Mala Stiniva, Anđelinovići podižu ladanjsko-gospodarske sklopove u uvalama Prapatna, Smarska, Dubac, Pokarvenik, Črvanj i Vela Stiniva. ²¹

Dokument koji se ovom prilikom obrađuje odnosi se, kako je spomenuto, na veći ladanjsko-gospodarski sklop u Stinivi, na gospodarsku zgradu u Črvanju, te sobu i salon u Jelsi. Sklop u Stinivi podijeljen je na sljedeće dijelove.

In Casa della Valle Stinive

In Camera da mezzodi sopra il 2do Soler
In camera della parte di Borra sopra il med:º 2do Soler
In camera sopra il Pozzo
In portighetto che divide sù nominate Camere
Nell' Armeretto di rimpetto alle Scale
In portigo sopra il primo soler
In Camera da Mezzodi sopra il primo Soler
In Camera sotto Altana
Nell' ingresso della detta Casa d' abitazione
In Cucina a p: º pian

Nella Casa vecchia d:ª Caneva sopra il soler in Camera
Sopra il soler fuori della Camera
Nella Caneva di d:ª Casa

Nell Tezon

Dakle sklop se sastoji od tri osnovna dijela: kuće za stanovanje, *Casa d'abitazione*, stare kuće koju se naziva *Caneva* i zgrade imena *Tezon*. Prva dva dijela bila su spojena i položena u pravcu istok-zapad, dok je *Tezon* bio smješten zapadnije,

Uvala Stiniva, katastarski snimak iz 1834. godine
Stiniva Cove, cadastral survey from 1834

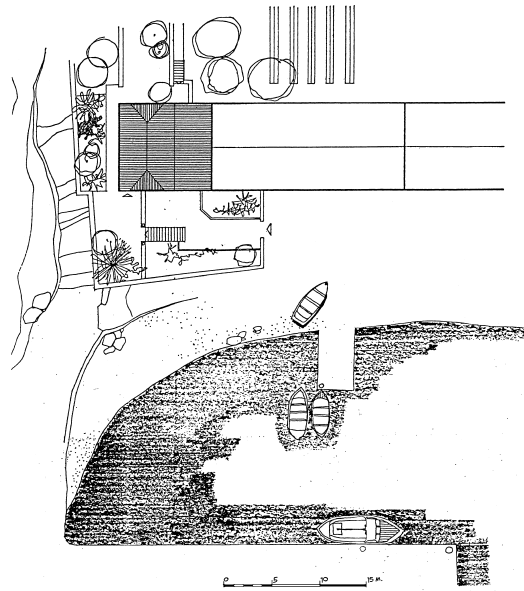
kako pokazuje katastarski snimak sklopa iz 1834. godine. Isti snimak pokazuje da se u okvirima sklopa nalazila i zidana peć okružena dvorištem, *Forno con corte*, te da je na mjestu mola iz 1931. godine postojao i stariji mol.²² Kuća za stanovanje je dvokatnica. Na drugom katu nalazile su se tri sobe: po jedna na sjevernom i južnom dijelu kata, te treća iznad cisterne, *sopra il Pozzo*. Sobe su bile povezane malim hodnikom. Unutrašnja komunikacija kuće je riješena povezivanjem hodnika na katovima sa stubištem, na čijem odmoristu je zabilježen manji ormar. Na prvom katu nalazila se soba na južnoj strani. Prema redosljedju nabiranja prostorija, koji teče od viših katova prema nižim, na prvom katu je trebala biti i *Camera sotto Altana*, što bi značilo da je na drugom, završnom katu postojala altana. Sklop Anđelinovića u Stinivi je loše očuvan, spaljen i dijelom srušen 1813. godine, a kasnije znatno preinačen, te danas nije moguće prepoznati spomenuti arhitektonski element.²³ No zabilježeno postojanje altane osnažuje ladanjske osobine sklopa. U prizemlju je smještena kuhinja i veći skladišni prostor koji je ujedno i ulaz u kuću, a naziva se *ingresso della detta Casa d'abitazione*. Da nije riječ samo o ulazu, pokazuje podatak da je u njoj smješteno dvanaest *tratta*, velikih mreža potegača uz niz manjeg ribolovnog alata i brodskih dijelova, dva sedla, dvije vreće sa žitom te jedna škrinja.

Pored kuće za stanovanje nalazi se *Casa vecchia d.^a Caneva*, starija kuća koja je najvjerojatnije bila jezgra sklopa, što upućuje na zaključak o njegovom postupnom razvoju. Iako jednokatnica, zgrada nosi naziv *Caneva*. Isto ime nosi i njeno prizemlje, ovaj put radi označavanja namjene. Na katu ove kuće nalazi se jedna soba i nedefinirani ostatak prostora nazvan *sopra il soler fuori della Camera*. Oba prostora služe kao skladišta za ribolovni i podrumarski pribor. U prizemlju je vinski podrum.

Treća zgrada naziva se *Tezon*. Poznato je postojanje *teza* unutar ladanjsko-gospodarskih sklopova hvarske komune, pa tako i u sklopu Tvrdalja te Lucičeva ljetnikovca u Starom Gradu.²⁴ Riječ označava zatvoreni prostor namijenjen skladištenju poljoprivrednih i ribolovnih alata i potrebitina, a sačuvana je i u današnjem dijalektu s istim značenjem.²⁵ Imenica je u augmentativu što ukazuje na veću dimenziju zgrade. Njenu veličinu potvrđuje i ono što je javni bilježnik Žuvec u njoj pronašao: pet brodica, dva manja leuta, jedanaest bačvi, dvadeset pet vesala, dvadeset greda *per uso di Casa*, te sidra, svjetiljke za ribolov i posude za vrenje masta. Smještaj brodova u njoj upućuje na zaključak da je riječ i o orsanu, odnosno da je zgrada morala imati potreban polukružni otvor povezan s izvlačilištem za brodove.²⁶

Gospodarska kuća u Črvnju je jednokatnica čije prizemlje je podijeljeno na vinski podrum i staju.²⁷ Kat također ima gospodarsku, skladišnu namjenu. Tu se nalazi velika škrinja, *Casson*, s mrežom za gire, *Maride*, unutra. Pored nje je krevet na nogarama, *Cavaletti*, na koje su se stavljale ploče, *Tavole da letto*, očito namijenjen kratkotrajnom boravku u kući. U podrumu su bačve, preša za vino i manja podrumarska pomagala. U staji je jedna mula, jedna kobilica, što je danas na otocima posve nepoznato, sedamnaest goveda.²⁸ Pored spomenutih životinja u istoj se prostoriji nalazi jedna ljetna mreža potegača, *Tratta estiva da sardelle*, čiji je suvlasnik Nikola Franičević iz Sućurja. Tu je i škrinja, označena kao prazna, no sa šest starih slika manjih dimenzija u njoj, *Quadretti vecchi*, što je i jedini spomen slika u ovom dokumentu.

Predmet diobe među četvoricom braće Anđelinovića jesu predmeti u salonu, *Sala*, te u jednoj sobi velikog sklopa u Jelsi na Maloj bandi. Ostali prostori sklopa, kao i predmeti u kući, vjerojatno su među braćom bili podijeljeni nekom drugom prilikom, jer su Anđelinovići 1777. godine bili vlas-

Stiniva, ljetnikovac Anđelinović, istočni dio situacija 1:200, stanje iz 1967. godine
 Stiniva, the Anđelinović summer house, east part, 1:200, condition in 1967

nici cijele kuće. To potvrđuje više arhivskih dokumenata, a ovdje se posebno naglašava podatak iz 1789. godine gdje se u ugovoru o dovršetku župne crkve u Zastrazišću kaže da je sastavljen »Fatto nella Terra di Gelsa Giurdi:e di Lesina in Casa abitata dalli Sig: ri Frali Angelini in Banda piccolla;...«²⁹

Ovaj ladanjsko-gospodarski sklop počeli su graditi Simonetti u 16. stoljeću, nastavili Barozzi, potom i Anđelinovići.³⁰ U prvoj polovici 19. stoljeća sklop kupuju Duboković-Nadalini. Veduta Jelse iz sredine 19. stoljeća prikazuje ovaj sklop prije preinaka u drugoj polovici 19. stoljeća. Može se pretpostaviti je da je ovaj prikaz sklopa najvećim dijelom jednak njegovom stanju s kraja 18. stoljeća, dakle u trenutku sastavljanja inventara iz 1777. godine. Sklop se ističe jednim poznatim orsanom uz ladanjsko-gospodarsku arhitekturu u hvarskoj komuni, te terasasto uređenim perivojem u začelju kuće.³¹ Pripada skupini prigradskih, suburbanih ladanjsko-gospodarskih sklopova hvarske komune, unutar koje se nalaze najbolji primjeri te arhitekture otoka Hvara i Visa: Tvrdalj i Gelineo-Bervaldi, ranije Dujmiceo, u Starom Gradu, Lucićev na istočnom te Kasandrićev, ranije vjerojatno Vidali, na južnom rubu grada Hvara, Jakša u Visu i Obradić-Bevilacqua, uz spomenuti na Maloj bandi, u Jelsi.

Posebna vrijednost inventara sklopa u Stinivi iz 1777. godine je što donosi popis dokumenata pohranjenih u kući, a koji se odnose na razne poslove obitelji Anđelinović. Dokumenti su smješteni na dva mjesta: u hodniku na prvom katu, *In portigo sopra il primo soler*, bez navođenja namještaja u kojem se nalaze i u kredenzi sa tri ladice, *Una Credenza di Noghera con tre scaffetti*, u sobi na južnom dijelu prvog kata.

Najbrojniji su dokumenti o dugovima kolona prema Anđelinovićima koji se nazivaju *porcioni Dominicali*.³² Spomi-

nju se njihove zemlje u uvali *Dolgni Pellincij, Smargigizza* u Bogomolju i Brizi u Sućurju. Neodređeno se spominju kolonatske obveze na drugim terenima, *con altre memorie intorno le porcioni Dominicali di piu Terre*. Bilježi se knjiga dužnika mošta iz sela Gdinj i Bogomolje za godine 1774. i 1776. Anđelinovići iznajmljuju zemljište, *affitanza*, nepoznatom zakupniku na području *Smirisgie*, te Nikoli Franičeviću i njegovu sinu Franji u Dolu i na Brizima te dio uvale Vodice.³³ Ugovor s Franičevićima sklopljen je u Makarskoj kod javnog bilježnika Ivana Vicka Benevolija, što govori o snažnim vezama istočnog dijela otoka Hvara s obližnjim kopnom.³⁴ Inventar donosi i nekoliko knjižica s dugovima kolona i zakupnika bez njihova imenovanja te navođenja lokacija. U kući je pohranjena i knjižica s popisom zemljišnog posjeda Anđelinovića, vjerojatno onog dijela koji je gravitirao sklopu u Stinivi, *Un libro intitolato Catastico*. Osim toga, tu je i knjižica na zelenom papiru s popisom načina preuzimanja pojedinih dijelova zemljišta, odnosno njihovim vlasničkim statusom, *Instrumenti di acquisto*.³⁵

Pored prihoda od zemljišnog posjeda popis dokumenata donosi i neke druge izvore dohotka obitelji Anđelinović. Zanimljivo je iznajmljivanje goveda, vjerojatno za oranje, *quattro Animali Bovini dati ad affito*. Spominje se i 35 ovaca iznajmljenih raznim pastirima te dogovor oko pašnjaka s braćom Srhoj i Kuzničić iz Zastrazišća i Nikolom Tarbuhović iz Gdinja. Anđelinovići su inali i prihode od kredita. Tako se spominju ugovori za kredite Ivanu Filipčeviću i Luki Viskoviću iz Brusja sačinjeni kod bilježnika Ivana Vicka Benevolija, koji je ovaj put zabilježen kao javni bilježnik u Starom Gradu. Anđelinovići su bili u posjedu zemlje Paklinišće, kao hipotekarnog zaloga Vidalijevih, a spominje se i dug Issepa Condulmera, hvarskog kneza i providura iz 1748. godine, iz čega se može zaključiti da su se bavili i novčarskim poslovima.³⁶ K tome i sami su podizali kredite što je vidljivo

Stiniva, ljetnikovac Anđelinović, sjeverno pročelje istočnog dijela sklopa, 1:50, stanje iz 1967. godine
 Stiniva, the Anđelinović summer house, north front of the east part of the complex, 1:50, condition in 1967

iz bilješke o dvije jamčevine za kredit Jakova Anđelinovića, a zabilježeno je i neodređeno ustupanje Stjepana Ivčevića prema Jakovu Anđelinoviću u vrijednosti *Caratti tre*.³⁷ Pažnju privlači i dokument o porezima Hvara, Visa i Komize, *Dazij di Lesina, Lissa e Comissa*, što bi upućivalo na davanje poreza od tamošnjih prihoda ili nekretnina.³⁸

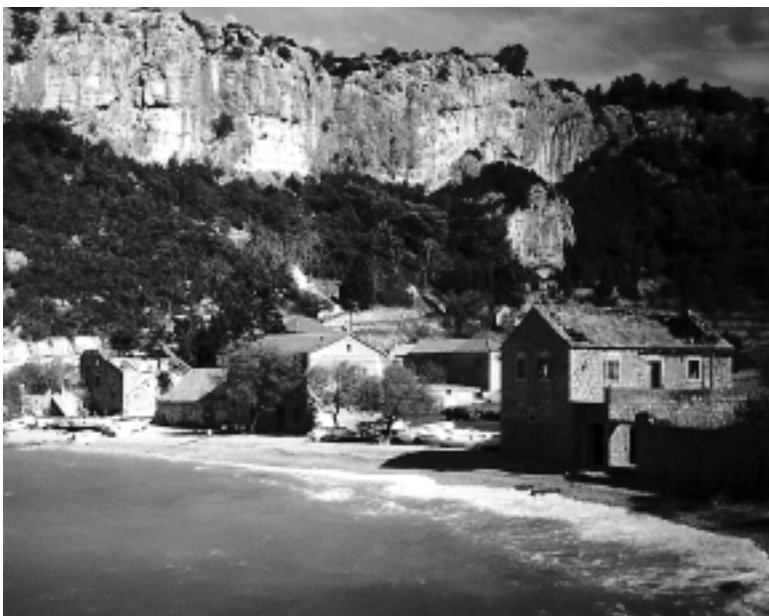
Popis predmeta u ladanjsko-gospodarskom sklopu u Stinivi upućuje na dvije glavne privredne djelatnosti koje su uz njege bile vezane: podrumarstvo i ribarstvo. Podrumarstvu je u cjelini namijenjena stara kuća, što je i razlog da se u cjelini naziva *Caneva*, konoba. Na katu kuće je skladište za pojedine dijelove vinskih bačvi ili manjih posuda te jedna drvena presa. U prizemlju je 19 bačvi, *Botte*, od kojih je jedna zapremljena vinskim octom, a jedna tekućinom zvanom *Ver-sia*. U dvije druge bačve, *Caratei*, spremljena je rakija. U dvije otvorene posude, *Mastelli*, spremljena je *Liscia*, lušija, smjesa za pranje rublja. Pored spomenutog tu je niz posuda za vrenje mošta, koji se s obzirom na veličinu nazivaju *Tini*, *Tinelli* ili *Tinazzi*, posude za pretakanje, *Bigonzi* i *Pirigie*, te dvanaest mjevova od kože za prijenos vina, *Ludri*.

U velikom skladištu-orsanu, zvanom *Tezon*, nalaze se još četiri posude za vrenje mošta i 11 bačvi. No zanimljivo je da se glavna presa za vino s cijelom opremom i dva destilatora za rakiju s poklopcem i cijevima nalaze u kuhinji kuće za stanovanje. Prema poznatim venecijanskim mjerama za vino, može se aproksimativno izračunati da je ladanjsko-gospodarski sklop u Stinivi mogao uskladištiti otprilike između 15000 i 20000 litara vina.³⁹

U gospodarskoj kući u Črvnju nalazilo se 10 bačvi, od kojih je pet vjerojatno korišteno za vrenje mošta, te manji broj podrumarskog pribora. No njena prvenstvena namjena bila je, kako je spomenuto, smještaj radnih životinja.

Ribarenje, prvenstveno mrežama potegačama za srdele, *Tratta da sardelle*, bilo je važan dio prihoda obitelji Anđelinović.⁴⁰ Inventar spominje tri potpuno opremljene mreže, dvije u Stinivi i jednu u Črvnju koja je bila u diobi s Nikolom Franičevićem. Pored spomenute dvije mreže potegače, u Stinivi je bilo i dvanaest već upotrebljenih mreža, odnosno samog pletiva bez konopa, širilica itd. Pored mreža spominju se i tri svjetiljke koje su se upotrebljavale za ovaj način ribolova, *Lumin da Tratta*, potom sidra, vesla i konopi. Za dva leutina i tri brodice je izričito naglašeno da služe ribolovu mrežama potegačama. Opseg ribolova pokazuje i činjenica da je u trenutku sastavljanja inventara u Stinivi bilo uskladišteno 19700 komada usoljenih srdela. Pored spomenutih velikih mreža, u Stinivi se nalazi niz drugog ribarskog alata: mreža za gavune, mreže hrvatskog imena *Popovnice* i *Prostize*, te nepoznate mreže *Bragagne* i *Saccaveve*. Pored njih tu je i dvadeset vrši, *Nasse*. U Stinivi se nalazila i velika zemljana peć za dobivanje smole koja se upotrebljavala u brodogradnji, *Un Calderon di Terra da Pegola*.

Namještaj u kući za stanovanje u Stinivi ne zaostaje mnogo za opremom tadašnjih gradskih kuća.⁴¹ Prevladavaju škrinje u koje se smješta posteljina, stolno rublje, hrana te ribarske mreže. Ističe se mala škrinja od majolike, te škrinja s noćnom posudom, *una caseta per comodo*. Sjedalice su od orahovine, slane i bambusa. Spominju se sjedalice od orahovine iz Rijeke, *fumane*, tada važnog središta izrade namještaja.⁴² Od ostalog namještaja spominje se stolić od orahovine, kredenca s ladicama, ogledalo i klecalo. Tu su i zavjese, *Quattro Coltrine da balconi*, te tepih od lana. U kuhinji se nalazi *moscador*, drvena šuplja kutija obložena gustom mrežom protiv kukaca, namijenjena spremanju hrane. Kreveti su *cavalletti con tavole da letto*, poznati još od srednjeg vijeka. Prostor je bio osvijetljen svijećnjacima, *candelieri*, te raznim

Uvala Stiniva, današnje stanje
Stiniva Cove, present condition

svjetiljkama, *lumetti* i *lumiere*, od stakla, mjedi ili olova. Prostor je zagrijavan pećnicama i grijalicama na žar, *foghera* i *caldaggia*, a zabilježena je i peć, *forno*, u sobi iznad cisterne.

U gospodarskoj kući u Črvnju gotovo da i nema namještaja osim najjednostavnijeg kreveta i peći. Kuća u Jelsi je dobro opremljena. U sali se nalaze stolice od orahovine i bambusa, dva polustolića, noćni ormarić, *Biro da Letto*, zrcalo te *Quattro Pertiere di Damasco*. U sobi se nalaze četiri pozlaćene stolice s jastucima od damasta, što je najluksuzniji namještaj spomenut u inventaru.

Na krevetima u Stinivi upotrebljavane su slamnjače ili strunjače ispunjene vunom. Slamnjača u sobi iznad cisterne na drugom katu namijenjena je posluži, *per servitù*. Brojni su pokrivači također ispunjeni vunom, pamukom ili perjem, *imbotiti*. Zabilježeni su pokrivači od raše i *telle fumane*. Ručnici su također u upotrebi, a izrađeni su od *canevine* ili lana. Stolnjaci i ubrusi su također brojni: dva mala i dva velika stolnjaka te pedeset ubrusa. Zanimljiv je komplet od jednog stolnjaka i dvanaest ubrusa iz Flandrije, *da Fiandra*. Inventar donosi i mnoštvo posuđa od mjedi, bakra, željeza ili pečene zemlje. Među jedaćim priborom su predmeti od majolike i porculana. Ističu se predmeti od srebra: u jednoj vrećici je šest posuda, potom posuda za tranžiranje, jedan podmetač za čaše te komplet za kavu od srebra, *Una cogoma di argento, con Zucariera Mocheta, e Cuchia*.

Ladanjske osobine sklopa u Stinivi možda najizrazitije ilustrira inventar odjeće. Zabilježena je samo muška odjeća. Spominje se *Tabaro*, barokni kaputić koji je duži od straga, a sprijeda se kopča cijelom dužinom.⁴³ Potom hlače, košulje, potkošulje, kaputi i ovratnici. Od materijala je najčešća svila: crna, bijela ili boje bisera. Spominju se predmeti od čiste svile, *Drappo*, kao i predmeti od crvene svile, *Scarlato*. Jedna košulja je postavljena kožom, kao i jedan kaput, a za postave je najčešće upotrebljavan velud.

Najluksuzniji predmeti inventara su štap od bambusa sa srebrnom drškom te sablja čije su korice srebrne i pozlaćene, *Una spada di argento dorata*.⁴⁴ Pored skupocjene sablje, u kući je i drugo oružje: pet pušaka, *moschetti*, pet kopalja i velika puška s proširenim ustima cijevi, *trombon*.⁴⁵

Većina samostalnih ladanjsko-gospodarskih sklopova u uvalama i na kopnu otoka Hvara i Visa potpuno je izmijenjena tijekom 19. i 20. stoljeća.⁴⁶ Intenzitet promjena najbolje pokazuje činjenica da je veći dio sklopa u Stinivi već u katastru iz 1834. godine označen kao ruševina, a u sklopovima čija se arhitektura bolje očuvala, gotovo u pravilu nije sačuvano ništa od opreme unutrašnjosti.⁴⁷ Stoga detaljan inventar, kao i jasna podjela unutrašnjeg prostora, daju pouzdanu sliku o jednom ladanjsko-gospodarskom sklopu hvarske komune u 18. stoljeću; uporište usporedbi za niz sličnih građevina otoka Hvara i Visa.

Grb Andelinovića, Hvar, 15. st.
The Andelinović family coat of arms, Hvar, 15th c.

Prilog

Adi 4. 8 bre 1777.

Conferitomi io Marin Zuviteo N°. P°. nella Valle Stiniva, e nella Valle Zaruagn di Spiaggia e nel luogo di Gelsa sù le ricerche delli N. SS^{ri} Pietro, Bernardo, Zan Paolo, e Lazaro Angelini figli ed eredi con beneficio di leggi et Inventario del q.^m Nob. Sr Giacomo Angelini loro Padre per inventariare gli Effetti, Robbe e Carti, che si attrovano nelle Case in dette Valli forono ritrovate le seguenti cose, Cioè

In Casa della Valle Stinive

In Camera da mezzodi sopra il 2do Soler

Cinque Stramazzi usati
 Sei coperte imbotite usate
 Una Felzada
 Un Pagiarizzo
 Due Capezzali
 Una Casetta di magiolica
 Una Cassa di Albeo in essa un paro di Lincioli con franza intorno
 Trè para di Lincioli lindati, uno de quelli è ripezzato
 Sei para di Lincioli a mezzo fruo (?)
 Quattro Sugamani di lino usati
 Undeci Suagamani di Canevina, e Tella Fiumana usati e lindi
 Un parro Lincioli a mezzo fruo
 Venti Tavaglioli grossi
 Una Tavaglia di Fiandra, con Tavagliava duodeci

Due Tortinelle

Una Tavaglia

Due Tavaglie grosse

Diecioto Tavaglioli di Lino sottili

Un Copertor di Rassa color narancin

Una Cassa uechia senza serredura con Formento quart..... e due pezzi di Rediciole nuove

In camera della parte di Borra sopra il med:º 2do Soler

Due Stramazzi e Paglioni con suoi Capezzali usati

Un paro di Lincioli con una Coperta bianca

Due para Cavaletti con le sue Tavoli

Due Carreghe di paglia

Una Caseta per comodo

In camera sopra il Pozzo

Una Cassa senza serradura

Un Pagliarizzo con due Linzioli, e Capezzala per servitù

Una Foghera con una Stua, e Forno

Due Piatti di Peltre grandi

Sei Piatti di Peltre da

Due Piandinelle di Peltre

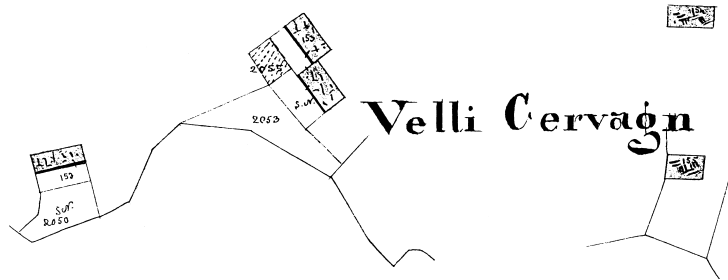
Due Piatti mezzani di Peltre in una Cassa ed una Broccha di Rane

In portighetto che divide sù nominate Camere

Un Casson di Tavole entro un Saccho di Farina di Formeto

Due Carreghe di Noghera Fiumane

XX

Uvala Črvanj, katastarski snimak iz 1834. godine
 Črvanj Cove, cadastral survey from 1834

Nell' Armeretto di rimpetto alle Scale

Due Coghome da Tè, con una Spudariola, quattro Coghome, quindici Chichare, con suoi Piatteli di Porcellana, Zucchariera e sortite

In portigo sopra il primo soler

Cinque Carreghe di Noghera con suo resitor di Paglia, mezzo buso aperto in esso

Un Libro de Debitori segnato A. di Carte 71 entro vi è memoria di quattro Animali Bovini dati ad affitto. Altro Libro di Debitori segnato B. di Carte 24

In corpo del med.^{mo} libro Carte sei non numerate Più un Instrumento Collonico della Valle Dolgni Pellincij con altre memorie intorno le porcioni Dominicali di più Terre

Altro libro di Debitori segnato di carte 62

Altro Libro di Debitori segnato di Carte 61 con un Foglio trà li numeri 92, 95 entro di libro inserito riguardante li scontrini (?) di legne per il primo di Paron Pietro Fosignata

Un Quinterno segnato E di Carte 21 riguardante alcuni Debitori

Altro libro intitolato Debitori di Gdign e Bogomoglia per mosto, che si riporta da Libretti del loro debito dall' anno 1774, 1776 segnato G.

Un Libro alfabetato in Carta di fogli 295..... l' affittanza Smirisgie

Animali Peccorini 35 tenuti a pastura di diversi Pastori; Un accordo Collonico sopra Tereni Smargizza in Bogomoglia e Brizzi in S. Zorzi; e finelli del pascolo con Fratti Sarhoj e Fratelli Cusmicich da Zastrazchia, e con Niccolò Tarbuho- vich da Gdign

Un libro intitolato Catastico di Fogli scritti 31, non scritti 21.

Un libro in foglio di Carta verde, entro vi sono Instrumenti di acquisto 46 con l'

de med.^{mi} Il libro è di Fogli 28 scritti, e 190 vacui.

Un Tavolin di Noghera

Quattro Lumiere

Cinque Moschetti

Cinque Lancie

Una Mezzariera, o sia Bacil

Un Cadin di Peltre da Cavarssi

Due Candellieri di Otton

Un Trombon

In Camera da Mezzodi sopra il primo Soler

Lumette ..., una di Vetro, e due si Stagno

Un Stramazzo con il suo Capezal, e due Cusini ben usati

Un Pagliazzo

Una Coperta imbottita, con la sua Felzada

Un paro di

Due Cavaletti con sue Tavole

Un Camarin in serrato a Chiave in esso un Tabaro di sei ed una Baretta

Un Tabaro di seta bianco usato

Un sotto abito di Seta cordolori guarnito ustao

Una Vellada di color istesso fodrato di Veludo ustao

Una Vellada di Scarlato usato

Un paro di Bragoni di Seta color nero usata

Un paro di Bragoni di Scarlato usato

Un paro di Bragoni di Veluto nero usato

Un paro di Bragoni di seta color perla usato

Un paro di Bragoni di seta nera vecchi

Un sotto Abito di Scarlato

Una Camisiola di Seta fodrada di pelle

Una Tavaglia

Una Velada di Drappo seta fodrata di pelli

Tre sopra Camise di con suoi Manincini

Una sopra Camissa senza Manincini

Quattro Coletti

Una Credenza di Noghera con tre scaffetti aperti in essi

Un Procesetto intitolato Atti intorno li Beni appesi de Haracich di Fogli scritti 43

Un Quinterno di Instrumenti Collonici n° 33

Un Quinterno di Instrumenti di acquisti n° 52

Una scrittura a credito del q.^m N. Sr Giacomo Angelini, e a debito di Zuanne Filipchevich q. Giacomo da Dolci sotto Brusie e di Luca Viscvich q.^m Vinzo abitanti in Brusie rogata negli Atti del Sr Gio Vincenzo Benevoli N.^o P.^o in Città Vecchia

Una Serra d' affitanza di tutti li Terreni nelli siti vocati Dol e Brisi, e della moza della Valle Vodize alli Nicollò Franichevich q. Francesco, e Francesco Franicevich suo Figlio vocata in Atti del Sr Gio. Vincenzo Benevoli N.^o P.^o in Macarsca

Una Serra d' ipoteca delle Terre in Paclinischie fatto da Sr Giacomo Vidali q.^m Sig.^r Andrea N. Sr Giacomo Angelini e stesa (?) dal Sr Pietro Vidali Figlio del prenominate Sig.^r Giacomo.

Due Cauzione a Credito del q. Nob. Sr Giacomo Angelini, e debito del N. R. Issepo Condulner

Trè Stampe intitolate Condutori de Dazij Nova imposta di Lesina contro Pescatori

Una Stampa per Comisani

Una Stampa del Paron Gelcich al laudo

Libri quindeci in Cartoni concernenti li Dazij di Lesina, Lissa, e Comisa

Un Specchio

Una Busta di sei Possade di Argento

Una possada d' Argento da Trinzar

Una sotto coppa di Argento

Un Schizzetto con la sua comoda di

Due Lunette

Un Baston di Canadindia con il suo pomolo di argento

Una Guantiera da Frutti miniata, e due di stagno

Un Ingenocchiatorio

Quattro Careghini di Canadindia

In Camera sotto Altana

Un Stramazzo con suo, e Capezal

Quattro Coltrine da Balconi

Un Copertor di damasco

Un paro Cavaletti con sue Tavole

Un Tapedo di Lana usato

Un Camisiolin di Dimito(?)

Una Cogoma di argento, con Zucariera Mochetta, e Cuchia

Un Bacil in esso un Tabaro di Scarlatto un paro Bragoni di seta usati

Un paro Bragoni di seta a Gucchia(?)

Una spolverina di seta rigata, con Camisiola, e Bragoni di Borghatto

Una Velada con sotto abito di Drapetto

Una Spada di argento dorata

Un Instrumento di Cessione fatto Cap.ⁿ Co: Steffano Ivi-chievich al q.^m Sr Giacomo Angelini di Caratti tre

Un Zapetta piccola

Un Casson con entro due Tratte da sardelle

Un Carateletto con farina d' Orzo quarte Otto in circa

Un Lambicco senza coperto

Una Pila per Oglio non ancora usata

Nell' ingresso della detta Casa d'abitazione

Una Cassa d' Albeo con puoche mandole

Due Selle ben usate

Duodeci Rete da Tratta usate

Una Bragagna

Una Rete da Gavoni

Tre pezzi di Rediciole, dette Popovnicze, e Prostrize

Due Sacchi con formento

Un Cavo per le usato

Due Trave per Barca usate di Tella

Tre Saccaleve usate

Un Cavo da Leutin (?) usato

In Cucina a p.^o pian

Due Lambicchi per stilar l' Acqua Vita, uno grande, e l' altro piccolo, con suoi Coperti, e Canna

Un Torcolo di pietra con altri materiali necessarij per spremere il Vino

Un Mena Rosto

Tre Spiedi

Due Caccirole da Brodo

Tre Caccirole da splimar

Sette Caldaggie di Rame trà picciole e grandi

Un Piron di Ferro da Cucina

Due Bronzini

Tre Secchi da cavar acqua

Un Secchio da misura

Cinquanta piatti di magiolica trà grandi, mezzani, e piccoli

Sei Pignatte di terra

Una Cassa vecchia

Un Pagliazzo con Schiavineto

Una Barilla di Vino

Due Mezzarole d' acqua

Un Moscador

Nella Casa vecchia d.^a Caneva sopra il soler in Camera

Un Lumin da Tratta

Un Calderon di Terra da Pegola

Un picciolo Ferro da Barcha
Sei Righe di Cerchieti da Barille

Sopra il soler fuori della Camera

Cinque Madieri, due Caponere, Venti Nasse
Refudi di Barille e da Botte di Doghe
Refudi di Cerchi da Botte
Una Bigha di Cerchi da Puglia
Quattro Remi da Gaeta
Un Torcolo di Legno
Due Taglie da Ravanco
Due Stiorse

Nella Caneva di d:^a Casa

Botte fondate trà picciole, e grandi diecinove sdruscite, entro una di dette Botte s' attrova Barille dodeci in circa d' Aceto entro l' altra Barille diecin circa d' Versia
Due caratelleti da quattro Barille, l'uno in circa
Due Caratei di acquavita
Due Tinelli
Due Pirigie di Ferro da Vino
Cinque Fassa di Legname da Barille
Un Fasso di Legname da Barilla sciolto
Due mastelli da Vino
Due Bigonzi un picciolo, e l' altro grande
Tre Tinazzi
Due Mastelli da Liscia
Due Fossine
Dodeci Ludri
Diecinove migliario e settecento sardelle in mogliazzi due, e mastellati quattro

Nell Tezon

Due Tini grandi da Mosto
Due Tinelli più piccioli
Undeci Botte sfondate, cioè cinque nove e sei vecchie
Un Caicchio vecchio
Un Caichietto nuovo
Due Leutini per Tratte
Tre Barchette per uso di Tratte
Venticinque Remi tra piccioli, e grandi
Due Lumini da Tratta
Cinque Ferri per dette Barche con sue corde
Travi N. ° 20 per uso di Casa

Nella Casa di Spiaggia di Caneva

Cinque Botte fondate vecchie

Cinque Botte sfondate da mosto par vecchie
Una Caldaggia di Rame
Un Tinazzo, un Martello, un Bigonzo, un Torcolo di Pietra

Sopra il Soler

Un Casson entro una Tratta da Maride
Un paro di Cavaletti, e quattro Tavole da Letto

In Caneva

Una Cassa d'Albeo vecchia vuota, sei Quadretti vecchi
Animali Bovine tra giovani e vecchi n.° diecisette
Una Mula
Una Cavalla
Una Tratta estiva da Sardelle proindivisa con Nicolò Franchievich da S. Zorzi

In Gelsa nella Casa in Sala

Cinque Carreghini di Canadindia
Sei Carreghe di Noghera
Due mezzi Tavolini
Un Burò da Letto
Un Speccio
Quattro Pertiere di Damasco

In Camera

Quattro Careghini dorati con suoi Cussini di Damasco
Un Stramazzo
Un Pagliazzo
Due Cavaletti, e cinque Tavole da Letto

Nel Porto di Gelsa

Una Tartanella, custodita Mr:° Vido Garcinna.
Presenti li SS.^{ri} Vincenzo Botteri, e Simon Barozzi al sud.°
Inventario Testimonij a tall' effetto chiamati.

L. S. N. P. / Io Marin Zuviteo di V. A. N.° P.° rogato scrissi senza registro.

Adi 15. 8 bre 1777 Lesina Presentato il sopra scritto Inventario in questo Off:° dal Nob. Sr Bernardo Angelini, figlio e Coeredi con beneficio di Legge, ed Inventario del q.^m Nob. Sr Giacomo Angelini suo Padre facendo a nome suo, e per rappresentanze sud:° nec non a nome delli Nob.^{li} S.^{ri} Pietro, Gio. Paolo, e Gazzaro per Figli e Coeredi con beneficio di Legge ed Inventario del sud.° q.^m Sr Giacomo, instando come nell' odierno suo Costituto in ordinario registratore.

Bilješke

- 1
Dokument je pohranjen u Centru za zaštitu kulturne baštine otoka Hvara u Hvaru, u Arhivu Bučić, svezak XXVI, br. 47. Posebno se zahvaljujem Jošku Kovačiću na ljubaznom ustupanju dokumenta te Davoru Domančiću na pomoći u čitanju dokumenta.
- 2
Ovdje spomenuti Jakov Anđelinović nije istoimeni član ove obitelji koji je 1742. godine ubio svoju dvadesetjednogodišnju suprugu nedaleko od Franjevačkog samostana u Hvaru, a o čemu i danas kola predaja. Na nemili događaj i danas podsjeća spomen-ploča na zidu samostana. Istom Anđelinoviću je 1745. godine zaplijenjen imetak, te je progнан iz komune. Vidi: **J. Kovačić**, *Hvarska obitelj Bučić i njezin arhiv*, Zbornik Božić-Bužančić, Split, 1996, str. 437, 454, 457.
- 3
N. Bezić-Božanić, *Inventar hvarske kuće u 17. stoljeću*, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji, 27, Split, 1988; *Unutrašnjost dalmatinske kuće – prostor za scenske priredbe XVII. stoljeća*, Dani hvarskog kazališta IV, Split, 1977; *Umjetnički obrt na otoku Hvaru u XVI. i početkom XVII. stoljeća*, »Vijesti muzealaca i konzervatora«, g. XXIX., br. 2, Zagreb, 1980; *Odiševanje u Hvaru u XVII. stoljeću*; monografija *Otok Hvar*, Zagreb, 1995. Od inventara ladanjskih građevina hvarske komune poznat je inventar Tvrdalja iz 1733. godine u: **M. Gamulin**, *Tvrdalj Petra Hektorovića u Starom Gradu na Hvaru*, Zagreb, 1988, str. 105–108. Gamulin donosi u cijelosti popis prostorija, no samo djelomično i popis stvari. Na isti rad se oslanja i **N. Petrić**, *Iz knjižnice Petra Hektorovića – Ex libris Hectorei*, »Dubrovnik« g. IX, br. 2–3, Dubrovnik, 1988, str. 263 i 265, smještajući tako knjižnicu i arhiv Petra Hektorovića u prostoriju nazvanu »*primo Appartamento, ósia Sala*«
- 4
N. Duboković-Nadalini, *Promjena izgleda dijela Male bande u Jelsi*, Rasprave i članci III, Hvar, 1991, str. 64. Anđelinovići postaju vlasnici kuće 1746. godine ženidbom Lazara Anđelinovića Marijom-Barozzi, a Duboković kuću kupuju 1833. godine. Poznata je i kuća Anđelinovića sa sjeverne strane župne crkve u Jelsi. Vidi: **isti**, *Gradnja i povijest crkve-tvrđave u Jelsi*, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji 18, Split, 1970, str. 110.
- 5
J. Kovačić, *O kući tzv. Hektorović na gradskom zidu u Hvaru*, Prilozi povijesti otoka Hvara, X, Hvar, 1997, str. 81.
- 6
N. dj., bilj. 4, str. 81.
- 7
N. dj., bilj. 4, str. 81.
- 8
N. dj., bilj. 4, str. 80. Grb Anđelinovića je nedvojbeno inačica grba Zečića-Leporinija, koji u svojem grbu također imaju zeca u trku iznad kosih traka. Valja napomenuti da je Petar Hektorović napisao poslancu Jakovu Leporiniju, nazivajući ga Zečković, *Gospodinu Jacouu Zečchouichiu*. Vidi: *Djela Petra Hektorovića*, Stari pisci hrvatski, Knjiga XXXIX, Zagreb, 1986, str. 101. Barokni grb s kule u Zastrazišću objavljen je u: **J. Kovačić**, *Župa Zastrazišće na Hvaru*, Služba Božja, g. XXXVIII, br. 2, Makarska, 1998, str. 163.
- 9
J. Kovačić, *Kodeks Bartučević i Kodeks Ivanić*, u: *Iz hvarske kulturne baštine*, Hvar, 1987, str. 118–141. Vidi: **A. Tudor**, *Ljetnikovac Lupi-Vučić u Gromindolcu na otoku Hvaru*, »Peristol«, g. XL, Zagreb, 1997, bilj. 13, str. 57.
- 10
N. Bezić-Božanić, *Popis pučanstva otoka Hvara iz 1638. godine*, u monografiji *Otok Hvar*, Zagreb, 1995, str. 230.
- 11
Plame su istočno područje otoka Hvara, tzv. »otočno šilo«. Pružaju se otprilike od Jelse na zapadu do Sućurja na istoku. Pojavljuju se kao definirano komunalno područje već u reformaciji Statuta iz 1331. godine. Toponim je vjerojatno predslavenski. Vidi: *Hvarski Statut*, Split, 1991, str. 150. i **N. Duboković-Nadalini**, *Dio otoka Hvara, što se zove Plame*, »Zadarska revija«, IV, Zadar, 1955.
- 12
N. dj., bilj. 4, str. 82.
- 13
V. Dulčić i V. Gugić, *Inventar Kaptolskog arhiva u Hvaru*, Hvar, 1972, str. 131.
- 14
N. dj., bilj. 4, str. 81; N. dj. bilj. 14, str. 105.
- 15
J. Kovačić, *Župa Zastrazišće na Hvaru*, »Služba Božja«, g. XXXVIII, br. 2, Makarska, 1998, bilj. 15, str. 162.
- 16
N. dj., bilj. str. 162.
- 17
Zanimljivo je naglasiti da se među vlastelinstvom hvarske komune zadržao stari hrvatski pojam za vlastelu »*didichi*«, *didiči*, koji se navodi već u *Povaljskoj listini* 1184. godine u obliku »*dedišći*«. Slično Anđelinovićima na kuli ljetnikovca u Zastrazišću, i Vukašinovići u katedrali ističu sličan natpis: NIKE STA OVOYE: VVKASINOVI-CHIA DOSV DA TAKOYE: GNEGOVIH DIDICHIA.
- No, svakako je najzanimljivija oporuka Berislava Berislavića, vlastelina i pustinjaka u Zoraću pokraj Hvara, koji u svojoj oporuci iz 1645. godine, inače rijetkom pravnom tekstu na hrvatskom, kaže: ... *ij ohodim moij dil cuchie u Huaru pri polaci prisfitloga Gospodina Cneza Rio-achu momu Gierichiu Berislauichu, ij gnegouim muschim didichiem, chi budu po narau, ij zaconu rogeni, ij hacobi Boxia uoglia bila, da po urime nebi bilo praouga muscoga didichia cuchie Berislauchia, hochiu, ij odlucuiju da tada od sgar recene dil moije cuchie budu moij didichi Misnici Huarschi Popi,* Vidi: **J. Kovačić**, *Zapisi o crkvama u Hvaru*, Hvar, 1982, str. 202.
- 18
N. dj., bilj. 12, str. 172. Dokumentacija o ovoj kupnji bila je pohranjena u ljetnikovcu u Stinivi, *Atti intorno li Beni appesi de Haracich*.
- 19
N. dj., bilj. 15, str. 172.
- 20
Tartanele su trgovački brodovi karakterističnog »tupog« izgleda. Zaobljenog pramca i eliptične krme, široki s izrazito niskim bokovima i malim gazom pogodnim za plovidbu u plićim vodama. Karakteristika im je stražnji jarbol koji je malo viši od prednjega te nagnut prema krmi. Nosivost im je bila 10–30 tona, a posadu je činilo 4 do 6 članova. Prema potrebi se naoružavala topovima manjeg kalibra. Vidi: **R. Vidović**, *Pomorski rječnik*, Split, 1984, str. 457–458.
- 21
I. Kasandrić, *Gracija – agrarni odnos na općinskoj zemlji*, Prilozi povijesti otoka Hvara, br. 5, Hvar, 1978, str. 65.
- 22
N. dj., bilj. 15., str. 176.
- 23
N. dj., bilj. 15, str. 176. Ladanjsko-gospodarski sklop u Stinivi, kao i onaj u Smrskoj, stradao je u gusarskom napadu 1813. godine. Dio sklopa u Stinivi je srušen prilikom probijanja ceste 1970. godine.
- 24
M. Gamulin, *Tvrdalj Petra Hektorovića u Starom Gradu na Hvaru*, Zagreb, 1988, str. 108. Na južnom dijelu Tvrdalja nalazila se prostori-

ja zvana »Tezza«, koju inventar iz 1774. godine naziva »*Sotto la Tezza da levante della Peschiera*«. Godine 1663. Petar Fanfogna u okviru imovinske rasprave o Lucićevu ljetnikovcu u Starom Gradu zvanom Biskupija, navodi da se sastoji od »...*casa, cortivo, e Tezza posta in Citta Vechia nominata Biscupia*...«. Zanimljivo je da narod ostatke ladanjsko-gospodarskog sklopa Andelinovića u Zastrazišću danas naziva Teza. Isto ime nosile su radionice u nekadašnjim brodogradilištima. Vidi: **V. Ivančević**, *Barake korčulanskih brodograditelja*, »Anali« Historijskog instituta u Dubrovniku, g. VIII–IX, Dubrovnik, 1962, str. 634.

25

G. Boerio, *Dizionario del dialetto veneziano*, Venezia, 1856, str. 747. Pod pojmom donosi: *TEZA; s.f. Tettoia. Tetto fatto in luogo aperto, Fenile, Capanna, Stanza di frasche di paglia o anche murata, dove ripongosi il fieno, le legne, i carri e gli strumenti rurali in custodia o ricovero. Teza del squero.*

26

N. dj., bilj. 12, str. 176. Prilikom gusarskog napada spaljeno je i 8 brodica u *Tezonu*.

27

Andelinovići su u uvali Črvanj posjedovali ladanjsko-gospodarski sklop u jugoistočnom dijelu uvale te tri gospodarske kuće, što je vidljivo iz katastra od 1834. godine. Prema katastarskom izvadku iz 1835. godine Andelinovići su kuće u Črvnju dijelili s obitelji Radovani iz Jelse. Sve kuće u Črvnju su 1835. godine označene kao ruševine. Prema tome dokumentu nije moguće utvrditi o kojoj je među tri gospodarske kuće u Črvnju točno riječ.

28

Zanimljiv je podatak da se među proizvodima koji s Hvara stižu u Trst 1771. godine nalaze i govede kože. Ostali proizvodi su tipični za otok: med, ocat, rakija i vino. Vidi: **I. Erceg**, *Pomorske veze jadranskih i mediteranskih luka s Trstom (1771)*, »Starine«, knjiga 56, Zagreb, 1975, str. 141

29

N. dj., bilj. 15, str. 182.

30

N. dj., bilj. 4, str. 64.

31

Upravo inventar koji se ovdje donosi pokazuje da se orsani uz ljetnikovce hvarske komune mogu potražiti i pod drugim imenima, kakav je ovdje Tezon. Sličan je slučaj spomena barake, *baracha*, koja se nalazi uz mali ljetnikovac u uvali Vira pokraj Hvara, a koje 1629. godine Magdalena Elena, žena Franje Penturića ostavlja hvarskom Kaptolu. Baraka je inače drugo ime za teze u korčulanskih brodograditelja. Pretpostavku o brojnim orsanima uz ljetnikovce osnažuje i njihov pretežiti smještaj uz morsku obalu, značaj mora za transportiranje dobara te značajna uloga ribarstva u gospodarstvu hvarske komune, dakle trajna potreba korištenja brodova na prostoru jedne otočne komune. Vidi: **V. Dulčić** i **V. Gugić**, *Inventar Kaptolskog arhiva u Hvaru*, Hvar, 1972, str. 92.; **V. Ivančević**, *Barake korčulanskih brodograditelja*, Anali Historijskog instituta u Dubrovniku, g. VIII–IX, Dubrovnik, 1962, str. 634.

32

Najvjerojatnije je riječ o vlasničkom obliku *dominium utile*, koristovno pravo, jer se veleposjed Andelinovića nalazi u Planama, koje su prema reformaciji Statuta iz 1331. godine označene kao komunalno vlasništvo. Kasnije je komuna iznajmljivala ta područja u obliku gracija, što znači da je ostajala vlasnikom zemlje, zadržavala je *dominium directum*, a koristovnik gracije imao je pravo iskorištavanja zemlje uz obvezu davanja jedne šestine prihoda. Trajanje gracije, kao i visina davanja nisu bila čvrsto utvrđena, nego su se mijenjala ovisno o okolnostima pojedinog slučaja, no najčešća davanja su jedna šestina prihoda. Vidi: **A. Gabelić**, *Ustanak hvarskih pučana*, Split, 1988, str. 111.

33

N. dj., bilj. 32, str. 103–147. Iznajmljivanje zemljišta koje je prethodno dobiveno u graciju je najčešći vlasnički odnos, pri čemu su odnosi koristovnika komunalne gracije i zakupnika bili rješavani posebnim ugovorima, a međusobne obveze i davanja ovisno o kvaliteti pojedine parcele.

34

Većina stanovnika Plama naseljena je s obližnjeg kopna tijekom 17. i 18. stoljeća, najčešće s današnjeg Makarskog primorja i obližnjeg zaleđa. Vidi: **N. Čolak**, *Iz života iseljenika Makarske i njenog primorja na srednjedalmatinskom otočju u XVII. i XVIII. stoljeću*, Prilozi povijesti otoka Hvara I, Split, 1959; *Borba novih stanovnika na srednjedalmatinskom otočju u XVII. i XVIII. stoljeću*, Prilozi povijesti otoka Hvara II, Hvar, 1962; **N. Duboković-Nadalín**, *Stvaranje i razvoj zemljišnog posjeda u Zvali*, »Zapisi o zavičaju« 2, Jelsa, 1970; **K. Jurišić**, *Katolička crkva na biokovsko-neretvanskom području u doba turske vladavine*, Zagreb, 1972; **V. Kovačić**, *Mletačka kula u Sućurju na Hvaru*, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji 28, Split, 1988.

35

Vidi bilješke 26 i 27. Osim spomenutih vlasničkih odnosa postoji i cijeli daljnji sustav podzakupa, kao i izravno vlasništvo nad zemljom. Složenost vlasničkih odnosa na prostoru hvarske komune, odnosno njihove pragmatičnosti koja je do te složenosti dovela, najbolje pokazuje dokument od 23. siječnja 1558. godine, kojim Tulije Bartučević od svojeg »gospodara« Antuna Toljenčića na javnoj dražbi dobiva izravno vlasništvo, *dominium directum*, nad vinogradom u Piščini na otoku Visu. Dapače u ugovoru koji su Toljenčić i Bartučević potpisali 6. srpnja 1556. godine, Tulije se obavezuje da će kao svaki dobri težak, »*ad laudem boni laboratoris*«, obrađivati vinograd i gospodarstvu Toljenčiću na svoj trošak nositi polovicu prihoda. No Tulije Bartučević je jedan od najbogatijih i najuglednijih vlastelina svog vremena, a Toljenčić viški pučanin. Sličan ugovor Tulije potpisuje s vlastelinom Nikolom de Magistris 16. siječnja 1561. god. Vidi: **J. Kovačić**, *Kodeks Bartučević*, u: *Iz hvarske kulturne baštine*, Hvar, 1987, str. 125–128, regeste 39, 51 i 63.

36

Hvarski statut, Split, 1991, str. 345. Issepo Condulmer je kratkotrajno bio knez i providur Hvara, od početka do 10. travnja 1748. godine.

37

Poznato je podizanje kredita Andelinovića kod hvarskog Kaptola, najjače kreditne ustanove hvarske komune, izuzetno važne za njenu gospodarsku povijest. Podižu kredit 1722. godine, Gabrijel Andelinović 1729. godine, a isti s Diodatom Leporinijem podiže kredit 1742. godine. Zanimljiv je podatak da se Gabrijel Andelinović 1670. godine, dakle vjerojatno predak spomenutog, spominje kao ubojica. Vidi: **V. Dulčić** i **V. Gugić**, *Inventar Kaptolskog arhiva u Hvaru*, Hvar, 1972, str. 67, 68, 143. Ustupanje Stjepana Ivičevića se najvjerojatnije odnosi na brodski teret, jer je mjera *Caratti*, odnosno kari, jedna od mjera za nosivost broda. Vidi: N. dj., bilj. 17, str. 205.

38

Vidi bilješku 9.

39

M. Rumora-Zaninović, *Stare mjere za tekućine*, Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru, Zadar, 1997, str. 185. Prema venecijanskim mjerama za vino, *botta* iznosi deset *mastella*. Izraženo u litrama jedan *mastell* je 75,117000 litara, a *botta* 751,170000 litara. No kako dokument spominje velike i male bačve, botte, nije moguće točno izračunati kapacitet vinskog podruma u Stinivi. Korištenje spomenutih venecijanskih mjera za vino u ovom slučaju je potvrđeno izražavanjem kapaciteta dvije manje bačve, *caratelleti*, u *barillama*, a također i jedne veće bačve za koju se kaže da je u njoj spremnjeno dvanaest *barilla* vinskog octa. Barilla je također venecijanska vinska mjera, a iznosi 64,3859000 litara.

40

O velikim mrežama potegačama, posebice o odnosima njihovih vlasnika prema vojarima, vlasnicima malih mreža stajačica Vidi: **Š. Županović**, *Ribarstvo u Dalmaciji u 18. stoljeću*, Split, 1993. Dapače, na koricama ove knjige reproduciran je crtež R. D' Erca iz sredine 19. stoljeća s prikazom lova mrežom potegačom na srdele.

41

Vidi bilješku 3. Osim spomenutih radova, vidi: **D. Božić-Bužančić**, *Interijer kuće u Splitu u 17. vijeku*, Izdanja Historijskog arhiva u Splitu, sv. 5, Split, 1955; **C. Fisković**, *Kuća povjesnika Pavla Andreisa u Trogiru*, Izdanja Historijskog arhiva u Splitu, sv. 7, Split, 1959; **N. Bezić-Božanić**, *Prilog poznavanju zadarske kuće u 17. stoljeću*, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji 36 (Petriciolijev zbornik II), Split, 1996; **A. Fazinić**, *Nekoliko popisa miraza iz Korčule u 18. i 19. stoljeću*, Godišnjak grada Korčule 2, Korčula, 1997; **N. Bezić-Božanić**, *Nekoliko arhivskih isprava o kulturi stanovanja u Korčuli u 17. stoljeću*, Godišnjak grada Korčule 3, Korčula, 1998.

42

N. Bezić-Božanić, *Unutrašnjost dalmatinske kuće – prostor za scenске priredbe XVII. stoljeća*, Dani hvarskog kazališta IV, Split, 1977, str. 343; **C. Fisković**, *Kuća povjesnika Pavla Andreisa u Trogiru*, Izdanja Historijskog arhiva u Splitu, sv. 7, Split, 1959, str. 219; **N. Bezić-Božanić**, *Nekoliko arhivskih isprava o kulturi stanovanja u Korčuli u 17. stoljeću*, Godišnjak grada Korčule 3, Korčula, 1998, str. 178.

43

N. dj., bilj. 25, str. 736.

44

C. Fisković, *Kuća povjesnika P. Andreisa u Trogiru*, Izdanje Historijskog arhiva u Splitu, Split, 1969, str. 220; *Petar Hektorović i likovne umjetnosti*, Baština starih hrvatskih pisaca, Split, 1978, str. 142. Štapovi od bambusa poznati su još od 16. stoljeća, a najluksuzniji je onaj Petra Hektorovića s drškom od bjelokosti i vrškom od rogovine, poklon Nikole Nalješковиća. Štap od bambusa sa srebrnim okovom sačuvan je danas u zbirci Machiedo u Hvaru. (usmeno priopćenje D. Domančića).

45

C. Fisković, *Kuća povjesnika P. Andreisa u Trogiru*, Izdanje Historijskog arhiva u Splitu, Split, 1969, str. 221, bilj. 27; **M. Gamulin**, *Tvrđalj Petra Hektorovića u Starom Gradu na Hvaru*, Zagreb, 1988, str. 105; **D. Božić-Bužančić**, *Interijer kuće u Splitu u 17. vijeku*, Izdanja Historijskog arhiva u Splitu, sv. 5, Split, 1955, str. 127. Oružje je obvezni dio kućne opreme u gotovo svim dalmatinskim kućama tijekom mletačke vlasti. Osim spomena oružja u potkrovlju Tvrđalja u spomenutom inventaru iz 1774. godine, sačuvana je zbirka oružja u ladanjsko-gospodarskom sklopu Šimunića u Svirčima.

46

Prema katastarskom izvadku iz 1835. godine, na mjestu vinskog podruma u Stinivi nalazi se tjesak za ulje, dok je u inventaru iz 1777. godine spomenuta samo mala, neupotrebljena kamenica za ulje. Ovaj podatak svjedoči i o promjenama gospodarskih okolnosti tijekom 19. stoljeća.

47

Samostalni ladanjsko-gospodarski sklopovi hvarske komune stradali su posebice tijekom napoleonskih ratova. U vremenima nereda u Dalmaciji, posebice 1797. i 1809. godine osamljeni sklopovi bili su predmeti pljački i paljenja. Dapače, 1797. godine opljačkana je Biskupska palača u Hvaru, a 16. kolovoza 1809. godine i bogatije kuće u samom gradu Hvaru. Kako je spomenuto, ljetnikovci u Stinivi i Smrskoj stradali su od gusara 1813. godine. Naime, tijekom napoleonskih ratova, engleska, francuska i ruska flota u Jadranu proglasili su slobodno gusarenje svojih brodova kao i onih svojih podanika. Vidi: **P. Pisanti**, *La Dalmatie de 1797 à 1815*, Paris, 1893; **G. Novak**, *Prošlost Dalmacije*, II. dio, Zagreb, 1944; *Hvar kroz stoljeća*, Zagreb, 1972; **S. Krasić**, *Ivan Dominik Stratiko*, Split, 1991.

Summary

Ambroz Tudor

Inventary of the Anđelinović Family Country Houses on the Island of Hvar in 1777

Following the death of the landed proprietor Jakov Anđelinović, in the probate court proceedings the movables of the houses in Stiniva, Črvanj and part of the movables of the house in Jelsa were divided among his four sons, Petar, Bernard, Ivan Pavao and Gazar. Although many inventories of the Hvar houses from the 16th until the 19th century are known, especially owing to the works of N. Bezić-Božanić, this is a rare inventory of a villa-and-homestead complex and an outhouse. The inventory of the drawing room and the room in Jelsa represents at least a part of the furnishings of the Anđelinović's large complex on Mala banda in Jelsa, former Barozzi, and from mid-19th century Duboković-Nadalini. The Anđelinovići are a landed-gentry family descended from the Zečić-Leporinis. The family founder is Anđelin Matijev Zečić, who was first mentioned in 1452 as the owner of land near Dol, in the eastern part of the island of Hvar. The Anđelinovići are a rare landed-gentry family of the Hvar community which managed to encompass most of its large estate in one place, around Zastrazišće in the western part of Plam. The base of this large estate are the Leporini's estates, which were numerous in this part of Hvar even in the 15th century, and part of which the Anđelinovići inherited as their descendants.

The complex in Stiniva consists of three basic parts: a dwelling house, *Casa d'abitazione*, an old house called *Caneva* and a building called *Tezon*. The first two parts were connected and placed in the east-west direction, whereas the *Tezon* was situated more to the west, as can be seen from the cadastral survey of the complex from 1834. The same survey shows that within the complex there was a built stove surrounded by a courtyard, *Forno con corte*, and that there was an older pier where the pier from 1931 stands. The outhouse in Črvanj is a two-storey house whose ground floor consists of a wine cellar and a barn. The first floor was also used as a storage space. The inventory of the complex in Stiniva from 1777 is particularly valuable because it contains a list of documents deposited in the house, regarding various matters of the Anđelinović family. The list of items in the complex in Stiniva indicates two main trades connected with it: wine production and fishing trade. The entire old house was intended for wine production, which is why it is called *Caneva*, wine cellar. The furniture in the dwelling house in Stiniva is similar to the furnishings of town houses of the time.

Most of the independent villa-and-homestead complexes in the coves and on land of the islands of Hvar and Vis were completely transformed during the 19th and 20th centuries. The intensity of change can be best seen from the fact that most of the complex in Stiniva had been marked as a ruin in the land-registry of 1834, and in the complexes whose architecture was better preserved, almost as a rule none of the furnishings have been preserved. Therefore, detailed inventory and clear division of the interior provide a reliable picture about a villa-and-homestead complex of the 18th-century Hvar community; the basis for comparisons for numerous similar structures on the islands of Hvar and Vis.